

היכלי תורה

ערש"ק פרשת קרח כז סיון תשס"ט ♦ דף היומי בבלי: בבא מציעא נה ירושלמי: בבא בתרא ח

שיעורי תורה
רשק

ויקחו איש מחתתו וגו' ויקהל עליהם קרח את כל העדה וגו' האיש אחד יחטא ועל כל העדה תקצף..

מפשטות הכתובים נראה, כי קרח לא היה כלל בין מקטירי הקטרת, שלא נזכר כלל שלקח מחתה והקטיר. וכן מוכח בפרשת פינחס (כו י), שאמר הכתוב: 'ותפתח הארץ את פיה ותבלע אתם ואת קרח במות העדה באכל האש את חמשים ומאתים איש ויהיו לנס'.

ההבדל שבין החמשים ומאתים איש ששעו לדבריו של משה ובאו אל פתח אהל מועד להקטיר קטרת, לבין קרח שלא היה ביניהם, לפי שהחמשים ומאתים איש היו אנשים גדולי ישראל, כמו שהפליאם הכתוב: נשיאי עדה קריאי מועד אנשי שם, והם היו הולכים בתומום כי חשבו שאינם נופלים במעלתם ממושה ואהרן, ומדוע יפרדו מהיות כהנים ולויים לעולם. לכן כאשר אמר להם משה להקטיר קטרת ולהראות בנסיון מי הוא הקדוש, עשו תיכף כאשר צוה, 'ויקחו איש מחתתו', ועמדו הכן לקבל הופעת הקדושה ממקור הקדושות, הוא ה' יתברך.

לא כן קרח שהיה בעל מחלוקת כדתן ואבירים, שנאתו למשה שהיתה מחמת קנאתו, אין תרופה למכתה. לפיכך חפש עלילות על משה להקטין מעלתו וערכו בעיני העם, ודעתו היתה שלא לשמוע אל משה בכל מה שידבר. גם כאשר הציע משה את נסיון הקטרת, לא קבל את דבריו, וטען שהבחירה לא תבא על ידי משה רבנו כלל, ורק הם יגידו לו מה יהיו הבחינה והנסיון, והם יבחרו בעצמם באיזו דרך יקבע מי הוא הקדוש.

החמשים ומאתים איש שהלכו בתומום והזדרזו לקחת מחתות, שפך עליהם קרח קיתונות של לעג ובוז לאמר, הלא אתם חושדים את בן עמרם שכל מה שעשה היה מלבו, ומדוע שניתם טעמכם לשמוע בקולו לקחת מחתות ולהקטיר קטרת כאשר יצוה, השמיעו לאזניכם מה שאתם מוצאים מפיכם, את משה אתם חושבים לבדאי (חלילה), ולקולו אתם שומעים.

הכתוב שאמר: ויקהל עליהם קרח את כל העדה, היינו על החמשים ומאתים איש מקטירי הקטרת, עליהם הקהיל את העדה כדי לשימם ללעג ולקלס.

על קרח שהלך בשרירות לבו הרע אמרו משה ואהרן: 'האיש אחד יחטא', ואילו החמשים ומאתים איש שנתקדש שם שמים על ידם, זכו שנעשו מחתותם ציפוי למזבח.

ע"פ משך חכמה

נושאי הדף בעלון

אונאה באתרוגים.....בבא מציעא נה

אונאה במרגליות.....בבא מציעא נו

מכר שטר הגרלה לאחר ההגרלה ונתברר שעלה בגורל.....בבא מציעא נו

אונאת קבלן.....בבא מציעא נז

רווח על ריבית יומית בבנק.....בבא מציעא נז

אונאה ע"י שאינו מזכיר חברו במי שברך.....בבא מציעא נח

קריאה לחברו בשם המשפחה.....בבא מציעא נח

עצת האשה במילי דעלמא ובמילי דשמיא.....בבא מציעא נט

דיבור בין שמונה עשרה לנפילת אפים.....בבא מציעא ס

שריית כבד בדם ליפותו.....בבא מציעא ס

קביעת השכר לבעל מלאכה מראש.....בבא מציעא סא

משקל לא מדויק לתינוקות.....בבא מציעא סא

כפתור ופרח.....עמוד 5

אונאה באתרוגים

בשו"ת אבני חפץ (סי' מה) כתב, מפאת המלחמה הנוראה אשר תלהט כעת מוסדי תבל וחללים לרבות תפיל, המקום ירחם על עולמו ויאמר למלאך המשחית הרף, מחיצה של ברזל מפסקת בינינו ובין ארצות הדרום ששם גדלים האתרוגים, ואי אפשר היה להביא בשנה הזאת אתרוגים לצורך ימי החג, ורק בקושי גדול אחרי השתדלות מרובה אצל הממשלה הובאו אתרוגים במספר מצומצם מאד לבירת המדינה, אשר לא כולם יכלו לזכות להם, והרבה ערים נשארו בלי אתרוגים.

ובזמן שסמוך לימי החג הביא אחד לאחת הערים אתרוג, ומכרו לקהל בדמים מרובים, ובאותו יום הביא אחר גם כן אתרוג ורצה למוכרו במחיר הרבה יותר זול מהקודם, וטענו הקהל שנתאנו במקחם ורצו לחזור, ונולד דין ודברים ביניהם ובין המוכר הראשון, ואמרתי לרשום את אשר עלה במחשבתי בזה.

בתשובה שם האריך הרבה בדיני וגדרי אונאה, והביא מדברי המחנה אפרים (אונאה סי' כד) שכתב, שדין אונאה לא שייך אלא בדבר שיש לו שער קבוע, אבל לא בדבר שאין לו שער קבוע, ולפי"ז במקום ובזמן שלא מצויים אתרוגים לא שייך אונאה בזה, שבדבר שאי אפשר להשיגו בשוק לא שייך דין אונאה.

עוד דן שם בארוכה על ענין זה אם יש לומר שאין זה אונאה מחמת שהקהל קנו את האתרוג והרי הם כשותפים בזה, ואם נחלק את האונאה בין כל בני העיר יצא שלא התאנה כל אחד בשיעור פרוטה, עיי"ש שהאריך בזה.

למעשה הביא את דברי הבית יצחק בתשובה (או"ח סי' קיה אות ג) שרצה לתקן שבקנין אתרוג לא שייך אונאה גם במקום שמצויים אתרוגים, וזאת מפני ששער האתרוג משתנה בכל שעה. [ראה לעיל על אונאה בדבר שאין לו שער ידוע], ולפי"ז כתב האבני חפץ שיש ללמוד שכ"ש בשנה כזו שאין מצויים אתרוגים שאין בזה אונאה.

בענין אונאה באתרוג בזמן שהאתרוגים מצויים, כתב בשו"ת אבני זכרון (ח"ג סי' ט) שהיות ולהלכה אפילו בספר תורה יש אונאה, יש ללמוד קל וחומר לשאר מצוות כמו תפילין ציצית וד' מינים, שיש בהם אונאה, ואין אומרים שאין קץ לדמיהם, או שמחמת חביבות המצוה מוחל הלוקח על האונאה ובשבילו שווה יותר. ומ"מ כתב שאם נתאנה לוקח שהוא אדם גדול ומפורסם לחובב מצוה, והמצוה היא מצוה עוברת כמו ד' מינים שבלולב, אפשר שהמקח קיים אף לדעת תנא קמא, משום שבלוקח כזה אומרים שברור לנו שהוא מוחל על האונאה כדי לקיים מצוות ד' מינים. וע"ע בשו"ת להורות נתן (ח"ח סי' קכ) שהעיר על דברי הבית יצחק הנ"ל, שבדבר שאין בו שער ידוע לרוב הפוסקים יש אונאה.

אונאה במרגליות

במשנה, מבואר דעת ר' יהודה שאף המוכר ס"ת בהמה ומרגלית אין בהם אונאה, אבל חלקו עליו רבנן. ובגמ' (נח): ביארו דעתו של ר"י שבמכירת ס"ת ובהמה ומרגלית אין אונאה לפי שאין קץ לדמיה, או לפי שאדם רוצה לזווגם [כלומר, להתאים אחד לשני וזה קשה מאד למצוא]. ואמר אמימר שאף לדעת ר"י ביותר מכפליים בשוויה יש בה אונאה.

ופסק הר"ח כר' יהודה אפי' שהוא יחיד נגד רבים מכיון שאמוראים מסבירים את דבריו, וזו הוכחה שהלכה כמותו. אבל דעת רוב הראשונים לפסוק כרבנן שגם במרגלית וכדו' יש אונאה, וכן נפסק בשו"ע (חו"מ סי' רכו סט"ו), בכל מיטלטלין שייך אונאה אפי' בספרים ואפי' באבנים טובות ומרגליות, ויש ללוקח לחזור בהם עד שיראה אותם לתגרים הבקיאים בהם בכל מקום שהם, שאין הכל בקיאם בדברים אלו, לפיכך אם לא היה מכיר באותה מדינה, והוליך המקח למקום אחר, או שבא הבקיא לאחר זמן מרובה ואומר שטעה, הרי זה חוזר.

בפתחי תשובה (שם ס"ק יא) הביא בשם תשו' כנסת ישראל, שהיו מקומות שתיקנו שלא יהא במסחר באבנים טובות ומרגליות משום אונאה, כדי לא לשבש את מהלך המסחר, אמנם כתב שם שהתקנה לא עוקרת ח"ו את דין התורה, אלא התקנה היא שעד כפל לא תהא אונאה, כלומר שהם מסתמכים על דעתו של הר"ח שפסק כר' יהודה שבאבנים טובות ומרגליות אין אונאה עד כפל, ויש כח ביד חכמים לתקן תקנה ולהסתמך על דעת יחיד אם יש צורך בכך.

מכר שטר הגרלה לאחר ההגרלה ונתברר שעלה בגורל

בשו"ת מהרש"ם (ח"ב סי' לד) נשאל בדבר מי שמכר שטר הגרלה [לאטריע צעטיל] אחר שכבר עבר יום הגורל, ואח"ז נודע שמספרו זכה בגורל, האם יוכל לבטל המקח בטענה שבשעה שמכר כבר עברה ההגרלה וגורלו הצליח.

בתשובתו דן המהרש"ם אם לשטרות הגרלה יש דין שטרות שאין להם אונאה, וציין לדברי השאלת יעבץ (ח"א סי' פה) שכתב, שאין לשטרות אלו דין שטר, ובפרט אם כבר הרויח בו.

אך למעשה כתב המהרש"ם בנידון זה כיון שידע המוכר שכבר עבר יום הגורל, הרי על דעת כן מכר שיהיה הרויח וההפסד לקונה, ובפרט באופן שהיה אפשר לחקור ולברר קודם מכירתו, פשוט שאינו חוזר שהרי הוא גרם להפסיד לעצמו שלא בירר, ואף אם לא היה אפשר להודיע אז אינו יכול לחזור בו כיון שלא המתין עד שיוודע, ולכן הרויח לקונה, זולת אם יבורר שהמוכר לא ידע שכבר עבר יום ההגרלה שאז יש לומר שהמקח בטל.

אך כתב שבגוף הקנין יש לפקפק הרבה, שאין הצעטיל נקנה בכסף, ורק אם נתן הצעטיל ליד הקונה אז קנהו במסירה לבד, כיון שלא נכתב שם הקונה.

יום ראשון כט סיון

צבא מליעא נז

אונאת קבלן

בשו"ע (חו"מ סי' רכו סל"ג) כתב המחבר, השוכר את חברו לעשות עמו בין בקרקע בין במטלטלין אין לו אונאה, מפני שהוא כקונה אותו לזמן, ועבדים אין בהם אונאה. והוא לשון **הרמב"ם** (מכירה פ"ג הט"ו), והוא עפ"י הגמ' בסוגיין. וכל זה בשכירות מטלטלין וכמו שכתב המחבר (שם סל"ה), אבל לא בשכירות קרקע, והכלל הוא ששכירות הרי הוא כמכירה.

בטעם הדין שאין אונאה בשכירות פועלים נחלקו הראשונים. ל**רמב"ם** הטעם הוא משום דאין אונאה לעבדים דהוקשו לקרקעות, ול**הרמב"ן** ו**הרשב"א** ו**הריטב"א** הוא משום דשכירות פועלים אינה מכירה ואינה שכירות. ו**ברשב"ם** (ב"ב פז.) כתב טעם אחר, משום דהדרך של פועל כשאין לו עבודה משכיר עצמו בזול, וכל מה שמקבל הפועל מבעה"ב רווח הוא אצלו, לכן אין לו אונאה דאינו דומה למוכר חפץ בשויו.

באחרונים כתבו נפ"מ בין הטעמים: לטעם דהוקש לקרקע איכא אונאה בכפליים כמו בקרקע, (עי' שו"ע שם סכ"ט בסמ"ע סק"ג ובש"ך ס"ק יז), משא"כ לשאר ראשונים ליכא כלל אונאה בשכירות פועלים. ועוד נפ"מ, לפי דעות הראשונים (הו"ד בגליון הרעק"א סכ"ט) שמה שאמרו שבקרקעות אין בהן אונאה היינו שאין בהן דין חזרת דמים אבל איסור לאו איכא בהו, ה"ה לדעת הרמב"ם בשכירות פועלים, אבל לשאר ראשונים אפילו לאו ליכא.

רווח על ריבית יומית בבנק

בפוסקים דנו אודות הפקדת מעות בבאנק בעד רווח לפי מספר הימים שהכסף מופקד, אם יש בזה חשש משום שכר שבת.

בשו"ת מנחת יצחק (ח"ט סי' נט) כתב שיש לדון בזה להקל, מכיון שבבנקים סוף יום נחשב בעת סגירת הבנק בשעות הצהריים, ולא לפי כניסת השבת ויציאתה, וא"כ נמצא שביום של הבנק נכלל גם חלק מיום חול, והרי זה הבלעה שמוותר.

אמנם הביא להעיר על סברא זו, ולכן הוסיף וכתב שבמקום שיש איזה מצוה בהלוואה או הפקדון שיש לו בבנק, כגון להשיא צאצאיו ושכר לימוד וכיו"ב, יש לצרף להתיר דעת המתירים לענין בעל תוקע, שלדבר מצוה מותר.

ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' נט) כתב, בדבר מה שנתחדש עכשיו שהבאנק משלם ריבית לפי סך הימים שהיו המעות בהבאנק, שא"כ הרי יש לאסור מליטול ריבית עבור ימי שבת וימים טובים מאיסור שכר שבת, כמבואר **במג"א** (סי' שו סק"ז). יפה כתבת שכיון שהם חושבין יום מחצות הלילה עד חצות הלילה, לכן התשלומין של הריבית הם עבור השעות של חול ג"כ שהוא בהבלעה בשעות של חול ממוצאי שבת עד חצות הלילה, אבל כששבת ויו"ט סמוכים בין שיו"ט חל בערב שבת בין שיו"ט הוא במוצאי שבת, יש לאסור מליטול בעד יום הראשון שמתחיל אצלם בחצות לילה ונמשך עד חצות לילה השני, שהרי בין השעות שהם משבת אסורים, ובין השעות שהן מיו"ט אסורים, אבל הריבית בעד יום השני מותר, שהרי יש שעות אחרונות שהם חול.

והוסיף וכתב שהשכר של היום האסור, יתנהו לאיזה צדקה, ובאופן שלא ידעו כלל ולא יהיה לו שום הנאה אף לא הכרת טובה משום אדם.

יום שני ל סיון

צבא מליעא נח

אונאה ע"י שאינו מזכיר חברו במי שברך

בספר חקרי לב (יו"ד ח"ג סי' פ דף סד) דן על שאלה שהובאה לפניו, בשליח ציבור שכעס על אחד מתפללי ביהכ"נ, ונשבע שלא להזכירו בברכת מי שברך, כי נהוג באותו מקום שהעולה לתורה כולל בברכת מי שברך לקצת יחידי הקהל, אחיו ורעיו כפי רצון העולה.

ודן שם בכמה פרטי הלכות הקשורות לאותו מעשה, ומכללם כתב, אכן מצד אחר יש לדון בשבועה זו, שיש בה ביטול מצוה, דכתיב 'לא תנונו איש את עמיתו', ותניא בסוגיין שבאונאת דברים הכתוב מדבר, וכגון שאומר לו זכור מעשיך הראשונים, ועיקר הלאו הוא שלא לצער את תבירו בדברים רעים או לחרפו, וא"כ בנידון דידן שכשאינו מזכירו במי שברך ומחשיבו לבזוי וכאילו הוא מופרש מעדת ישראל, הרי מצערו בשבועתו ועובר על לא תנונו.

ואם תאמר, אנו אין לנו אלא אונאת דברים שע"י דבריו מצערו, אבל כעין נידון זה שמצערו בלי דיבור שעל ידי שתיתקו הוא מצטער, מנלן שהוא בלאו זה, זה אינו שהרי אמרו בסוגיין ר' יהודה אומר אף לא יתלה עיניו על המקח בשעה שאין לו דמים, ודבר זה מצוי להיות בלי דברים, ואם תאמר שבאמת אינו עובר אא"כ דיבר על המקח לקנותו, זה אינו כי אין לנו גילוי בכתוב שיהיה האונאה בדברים בלבד, שהרי כתיב בסתמא 'לא תנונו', ומנלן לדחוק ולומר שלא יתלה עיניו על המקח היינו דווקא שנושא ונותן בדברים על המקח, ואם משום שאמרו באונאת דברים' הכתוב מדבר, אין זה ראייה שיש לומר שנקט כן משום שעל הרוב אינו בנמצא שיצער חברו כי אם בדברים, ודברו חכמים בהווה.

קריאה לחבירו בשם המשפחה

בפלא יועץ (ערך כינוי) כתב על מה שמכנה שם לחבירו אין לו חלק לעוה"ב, שזה כולל גם הקורא לחבירו בחניכתו, והיינו שם המשפחה שלו ואינו מזכירו בשם העצם שלו, וכתב שצריך לזהר ביותר בקריאת שם הרבנים שלא לקרוא אותם בחניכתם לומר הרב קארו, הרב אלשיך, הרב אלגאזי וכדומה, אלא יאמר **מוהר"י קארו**, **מהר"ם אלשיך** וכו', כי אם יש איסור בשאר אנשים על אחת כו"כ ברבותינו הקדושים.

ובאוצר יד החיים (אות תרכז) כתב, נשאלתי שדרך העולם שאם יש כמה בני אדם שיש להם שם אחד, נותנים סימן באחד שהוא אדום או שחור או סימן אחר, אם אין זה בכלל המכנה שם לחבירו, והראיתי לירושלמי (ברכות פ"ט ה"א) רבי אבא סמוקא, הרי שמוותר לעשות כן.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

צבא מליעאל נט

עצת האשה במילי דעלמא ובמילי דשמיא

אמר רב כל ההולך בעצת אשתו נופל בגיהנם, שנאמר 'רק לא היה כאחאב' וגו'. אמר ליה רב פפא לאבבי והא אמרי אינשי איתתך גוצא גחין ותלחוש לה, לא קשיא הא במילי דעלמא והא במילי דביתא. לישנא אחרנא הא במילי דשמיא והא במילי דעלמא.

ובספר חסידים (סי' קלה) כתב כל ירא ה' אל יקח עצת מאשתו בדבר מצוה מפני שענייה צרה, ואפילו היא יראת שמים, מי לנו גדול ביראת שמים יותר משרה אמנו, אעפ"כ כשאמר לה אברהם (בראשית יח) 'מהרי שלש סאים קמח', עד שצוה לה סולת, ודרשו חכמים מכאן שהאשה ענייה צרה באורחים יותר מן האיש. אבל בדברי העולם אתתך גוצא גחון ולחיש לה, [צריך לשמוע לעצתה].

בספר לבוש יוסף (פרשת וירא) הביא שעל אשתו של הרבי ר' העשיל מסופר, שיום אחד העירה לרבי ר' העשיל על מנהג שנהג בעניני הרבנות שבעירו, ומכיון שלא הסכים לשמוע לה קבלה לפניו, הלא אצל אברהם אבינו מפורש שנצטווה מפי הגבורה (**בראשית כא יב**) 'כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה', אם כן מצוה מפורשת היא מדאורייתא לשמוע בקול האשה. שמע ר' העשיל את טענתה והביא את דברי **רש"י** (שם) שמע בקולה, בקול רוח הקודש שבה. והיינו שצריך לשמוע רק בקול אשה שהיא נביאה שיש בה רוח הקודש כשרה אימנו, אבל על אשה אחרת מבואר בסוגיין שההולך אחר עצתה נופל בגיהנום.

ועיין במסכת ברכות (נג): שמסופר שכשרצו למנות את ר"א בן עזריה לנשיא, אמר 'איזיל ואמליך באנשי ביתאי', **ובמגיד תעלומה** (שם) הקשה שהלא בסוגיין מבואר שבמילי דשמיא אין ללכת אחר עצת אשתו, עיי"ש מה שתיריך.

בספר תו יהושע (דרך ארץ אות עט, הו"ד בטעמי המנהגים עמ' תקס) כתב, יראה שכל צרכי הנהגת הבית שלו יהיה ע"פ הנהגתו דוקא, ולא ע"פ הנהגת האשה, ואז אין מקרה רע יקרה באותו בית, מפני שהאיש מדת רחמים, והשכינה שורה בבית המתנהג ע"פ מדת רחמים, כמבואר זאת בספר **חסד לאברהם**.

ובספר ברכת אברהם (ארלנגר, מידות עמ' שלח) כתב, מה שהורגל בעולם בזמנינו כאילו האשה כשותף שוה בהנהגת הבית, זה הפך דעת תורה, ואפי' במילי דביתא האשה חייבת לעשות רצון בעלה, אלא שבוזה עצת חז"ל שיתיעץ עם אשתו, אבל בסופו של דבר היא חייבת לעשות כל מעשיה על פיו, כמבואר **ברמב"ם** (אישות פט"ו ה"כ), והוא המנהיג והקובע בכל דבר.

מיהו החכם עיניו בראשו ויותר במילי דעלמא גם אם אין נראה לו כל כך שדעתה נכונה, ועי"ז קל לה יותר לקבל דבריו במילי דשמיא. ומצינו גם במילי דשמיא **שהגרע"א ז"ל** כתב במכתבו (מכתבי רע"א קמט) פעמים רבות היה לי משא ומתן עמה בויכוח ביראת ה' עד חצי הלילה, והיינו שמתאבל שם ע"ז שהפסיד, וכתב שצדקתה וצניעותה יותר ממנו, הרי אנו רואים שגם יתכן באשה כשרה וחסודה לדבר ולדון בעניני יראת ה', וזה הכל לפי ראות עיני הדיין.

צבא מליעאל ס

דיבור בין שמונה עשרה לנפילת אפים

בסוגיין מסופר שאימא שלום אשת ר' אליעזר לא הניחה לו ליפול על פניו [כדי שלא יעניש לרבן גמליאל].

בשיטמ"ק הקשה, כיצד יכלה היא לשמור עליו מדבר כזה, וכי עמדה אצלו כל היום לשמור שלא יפול על פניו. וביאר שהתפילה שבנפילת אפים מתקבלת רק כשהיא בלא הפסק מתפילת שמונה עשרה, ואימא שלום שידלה את ר' אליעזר בדברים לאחר שסיים שמונה עשרה עד שהפסיק בדבור, וכשהפסיק בדיבור ידע שתפילתו כבר לא תועיל להעניש את רבן גמליאל. וכך נפסק **בשו"ע** (או"ח סי' קלא ס"א) אין לדבר בין תפלה לנפילת אפים.

במשנה ברורה (שם סק"א) כתב בשם האחרונים, שדין זה היינו דוקא כשמפסיק ועוסק בדברים אחרים לגמרי, אבל שיחה בעלמא מותר, וכ"ש לדבר קדושה, כגון מה שמפסיקין בתחינות כגון והוא רחום בודאי מותר להפסיק, ואפילו בתוך נפילת אפים ג"כ מותר לענות איש"ר וכל דבר קדושה. **ובכף החיים** (סק"ב) כתב, שבתוך נפילת אפים אין לענות אמן של ברכות.

בגודל מעלת ובחשיבות נפילת אפים כתב במדבר קדמות (מערכת נ אות כ) בשם גורי אנפין, אם יאמר בכוונה א. נעשה בריה חדשה. ב. נותנים לו כח להלחם עם יצה"ר. ג. יוסיף שכל בתורה. ד. יוסיף דבקות בו. ה. זוכה למסילה. ו. יושפע שפע לשכינה. ז. אם יזדמן לו איזה חטא, ממרקים אותו בעוה"ז.

שריית כבד בדם ליפותו

האגרות משה (זו"ד ח"א סי' ל) נשאל על כבדים ששקעו הקצבים בדם כדי שיתראו יפים. והשיב, פשוט שאין בזה שום חשש לאיסור אכילה שהרי דרכו בהדחה קודם הצליה משום דם בעין שעליו, ומ"מ כתב שאסור להשקיע בדם מצד איסור אונאה, אם אין יודע הלוקח מזה, ולא ידוע שעושיין כן המוכרים.

אך כתב (שם סי' לא), בעצם מסופקני אם יש בכאן אף איסור אונאה, כמבואר בסוגיין, אין שורין הבשר במים שיהא נראה שמן, שיותר מסתבר שאין בכאן איסור אונאה, מפני שרק במקום שבמעשיו נראה בודאי שהוא עדיף יותר, כמו שריית בשר במים שנראה כשמון ולא יסתפק הקונה כלל הוא אונאה שאסור, וכן במפרכסין האדם וכלים שהוא לצבוע שער לבן של עבד זקן לשחור שהוא רק מראה צעיר, או לצבוע כלים עתיקים בצבע חדש שניכר לפי מראיתו רק ככלי חדש אסור, משום שהלוקח אין לו מה להסתפק ואין לו לשאול כלל על זה, שהרי זה עוד יותר מאמר לו בפירוש שהוא שמן והם כלים חדשים ועבד צעיר, שהרי רואה בברור שהוא כן.

אבל היכן שבמעשיו עשה רק שלא יוכר בברור שהוא ישן, אבל אם אף אחרי מעשיו עדיין יש לכל אדם להסתפק שמא הוא ישן, משום שמראה כזה נמצא הרבה גם באלו שהם ישנים, אין בזה אונאה מכיון שהיה יכול לשאול ולעשות חקירה ודרישה אם היה מקפיד, וכשלא שאל מסתמא אינו מקפיד, ואם מקפיד ומ"מ לא שאל מחמת שטעה לחשוב שמסתמא הן חדשים, הוא הוא שהטעה את עצמו, שאין המוכר מחויב לגלות כל זמן שהלוקח אינו שואל כשצריך לשאול.

צבא מליעא סא

קביעת השכר לבעל מלאכה מראש

בסוגיין מבואר שהמעכב שכר שכיר ואינו משלם לו, עובר בכמה לאוין, וברמב"ם (שכירות פי"א ה"ב) כתב, כל הכובש שכר שכיר כאילו נטל נפשו.

החפץ חיים בספרו שפת תמים (פ"ה) כתב, אעתיק כאן עצה אחת הנוגעת לענין איסור גזל ועושיק שכר שכיר. והיא, שכל אדם שמבקש לאדם אחר שיעשה לו איזה פעולה בשכר, יקצוב עמו המקח בתחלה, שאם לא יעשה כן עלול מאוד להיות גזלן ועושיק שכר שכיר, אם לא ירצה להיות ותרן גדול בממונו כדי לצאת מן הספק.

שהלא על פי רוב יצטרך האדם למאות פעולות בכל שנה, ומצוי מאוד שאחר הפעולה יש ויכוח בין האומן ובעל הבית בענין תשלום השכר, ולכשיפרדו, כל אחד חושב בנפשו שהוא נגזל מן השני אך שאינו רוצה לריב עמו, אבל אינו מוחל לו בלב שלם, ולפעמים יש ג"כ מריבה ביניהם, ומדינא הוא כמנהג המדינה לפי המקום והזמן, ואם יפחות לו אפילו פרוטה אחת מזה, יקרא עבור זה מן התורה בשם גזלן ועושיק שכר שכיר, ומי יוכל לידע את מנהג המדינה בכל פעולה לפי ענינה, ובעל כרחו אם ירצה לצאת ידי חובתו בלי פקפוק יהיה מוכרח תמיד ליתן לבעל המלאכה כפי מה שהוא רוצה, וזה ג"כ קשה מאוד.

על כן הרוצה לצאת ידי שמים, יקצוב עמו בתחלה, ויצא מידי כל ספק, וגם הבעל מלאכה יוזיל לו עי"ז, כי אז הברירה בידו ליתן לאחר, ובפרט מי שהוא תלמיד חכם בודאי יעשה כן, משום שמלבד חשש גזל ועושיק שכר שכיר, מצוי מאוד חילול השם עי"ז, שאינו נותן לאומן כפי רצונו, שהאומן יאמר שהתלמיד חכם גזל אותו.

משקל לא מדויק לתינוקות

בכסף הקדשים (בוטשאטש, גליון שו"ע חו"מ סי' רלא) כתב על האיסור להשהות בביתו מדה גרועה או משקל לא מדויק, שאינו אלא אם המשקל עשוי למדוד בו בזמן כלשהוא דרך מקח וממכר, מה שאין כן כשמחזיק בביתו משקל רק לצורך שימוש בביתו, כגון לדעת אם קנה דבר מה ביוקר או בזול, כיון שאף פעם לא ימדוד בזה דרך משא ומתן בינו לזולתו הרי זה ככל הכלים שבבית שהם בקירוב קצת למדה הן פחות או יתר, ולא שייך בזה איסור שהיה בביתו, כיון שאינו עשוי לסגנון מדידה דרך משא ומתן, רק לשער תבשילין כמה יהיו לפי ריבוי בני ביתו, ואף מידת חסידות אין בזה.

והנה בשו"ת מנחת יצחק (ח"י סי' קמט) נשאל ממנהל גמ"ח לכלי רפואה, האם יכול להשאיל משקולות לתינוקות כשאינם שוקלים במדויק, או שמא יש בזה לאו של (דברים כה יג) 'לא יהיה בכיסך אבן וגו' איפה ואיפה'.

בתשובתו כתב, שיש לכתוב מודעה לידע ולהודיע לכל אלו שלוקחים את המשקל מהגמ"ח שמשקל זה אינו מדויק, וכך לא יצא מכשול מהשימוש במשקל זה. [ועיי"ש מה שהביא בנידון אם מועיל עשיית סימן מהכסף קדושים].

כפתוי

הגזל פרוטה מחבריו יוליכנו אחריו אפילו למדי

מפני מה תפסו בלשונם דוקא מד"י, שמעתי הטעם דכתיב גבי מדי (ישעי' יג יז) הנני מעיר עליהם את מדי אשר כסף לא יחשובו וזהב לא יחפוצו בו, הנה נראה דבמדי אינו חשוב כ"כ כסף וזהב, ומכ"ש פרוטה לא נחשב שם לכלום, קמ"ל דאפילו הכי צריך להוליך אחריו אפילו למד"י, כן שמעתי.

(אגרא דפרקא, אות צד)

ויקח את כל ארצו מידו וכו' אלא מרשותו הכא נמי מרשותו

'ביד איש עתי' (ויקרא טז כא) יש לרמז כי הס"מ הוא שר של עשו והשעיר לעזאזל הוא חלקו, כמבואר ברמב"ן הק', וידוע שנוקבא דיליה הוא לילית בגימטריא ת"פ כמספר עת"י, וזהו ביד מרשותו, של איש עתי (כמ"ש ויקח את כל ארצו מידו מרשותו), כלומר בעל עתי בס"מ, וק"ל.

(יזבר משה, אחרי)

רעהו ולא של הקדש

'כי יתן איש אל רעהו' (שמות כב ו) רבותינו ז"ל אמרו רעהו ולא של הקדש. ונראה לי לתת טעם הדבר, שהוא לטעם עצמו שצוה ה' לפטור בבעלים, ושפיר יקרא האדון בעליו של הקדש עמו, של כל נפקד, שאין לך שעה ורגע שאין ה' עושה פעולה עם האדם בין בבחינת גופו בין בבחינת צרכיו.

(אור החיים, משפטים)

אם היה בעל תשובה לא יאמר לו זכור מעשיך הראשונים

'ויקם מלך חדש' (שמות א ח) פירש"י רב ושמואל חד אמר חדש ממש, וחד אמר, שנתחדשו גזרותיו. יש כאן נחמה לבעל תשובה, שע"י שינוי התנהגותו נקרא חדש וברי' חדשה, ואין להזכיר לו את העבר שלו. וזהו יסוד דברי חז"ל שאל יאמר לבע"ת זכור מעשיך הראשונים, והוא כקטן שנולד ואין לו שייכות עם העבר, וק"ו ממדה רעה שבכאן שנקרא חדש, עאכו"כ במדה טובה שמרובה ממדת פורעניות.

(תפוחי חיים, פרשת שמות)

מיום שנחרב בית המקדש ננעלו שערי תפילה וכו' שערי דמעות לא ננעלו

ונ"ל הטעם דשערי דמעות לא ננעלו, עפ"י דאיתא במדרש, כשחלק הקב"ה את המים ואמר 'ויהי מבדיל בין מים למים' (בראשית א ו) רעשו המים התחתונים לנגדו והרימו גלים למעלה, ופייסו הקב"ה בברית מלח שעל כל קרבן ובניסוך המים. אמנם כשחרב בהמ"ק אין להם לא ברית מלח ולא ניסוך המים, ולזה עשה להם הקב"ה דשערי דמעות שהמה מים לא ננעלו.

(תועפת ראם, פרק כ"ג)

שָׁפָה בְּרוּרָה

מהדורת הש"ס המבוארת היחידה עם כל המעלות החשובות ללומד:

☞ תבנית הגמרא מתוך תלמוד בבלי 'עוז והדר' מהדורת פריעדמאן עם כל המעלות וההוספות על הדף, כולל 'הגהות וציורים' המכיל את כל ההערות החשובות ללומדים.

☞ **משנת הראשונים** - לקט ביאורי הראשונים על דרך הפשט מודפס על הדף.

☞ **פירוש המדרש"א** על הש"ס מהדורת 'עוז והדר' עם ה'הגהות והערות'.

☞ הביאור מבוסס על פי פירוש רש"י והראשונים וכל ספרי המפרשים, ונערך באופן יסודי בידי עורכי ש"ס 'מתיבתא'.

☞ הביאור הייחודי על הדף, הינו פרי גיעה ומומחיות מיוחדת של 'תמצות' מתוך הביאור הנרחב ממהדורת 'מתיבתא' הכולל את כל הפירושים שיש על הדף.

☞ הביאור ערוך בלשון הקודש ובשפה ברורה, ללא עירוב זמורת זר חול בקודש ח"ו.

☞ המהדורה היחידה שנערכת על טהרת הקודש, בידי צוות ענק של יראי שמים, רמ"ם תלמידי חכמים ומורי הוראה, בהסכמת ובהכוונת גדולי ישראל שליט"א.

☞ הביאור כולל - בדרך כלל - עמוד אחד בלבד מול כל עמוד גמרא. ייחודיות הביאור באה לידי ביטוי במקומות השונים הסבר רב, בו הביאור מרחיב גם מעט לדף אחד ללא דילוג בשום הסבר נחוץ.

☞ **עיוני הפשט** - מדור מיוחד בסוף המסכת עם הקושיות והתירוצים המרכזיים וההערות החשובות בכל סוגיא. כך יוכל כל לומד להשיג את הבנת הנקודות העיקריות של הסוגיא.

☞ הקדמה מקיפה לכל מסכת.

☞ **מושגי המסכת** הקדמה למסכת בה מבוארים כל המושגים המובאים במסכת זו.

☞ **מבוא קצר** בתחילת כל סוגיא המסייע להבין את נבכי הסוגיא.

☞ הביאור נוסח לאחר עריכתו ע"י צוות תלמידי חכמים מומחים ללשון, כדי להעניק ללומד פשטות ובהירות שתלווה אותו לאורך כל מהלך הסוגיא בקו אחיד וברור.

☞ **עימוד מאיר עינים** שאין דומה לו, חד וברור באותיות משיבות נפש.

☞ מודפס על נייר קרם משובח תוצרת חו"ל (ללא חילול שבת ח"ו).

☞ **כריכה איכותית מפוארת** מסקאי עבה במיוחד, הנשמרת לאורך שנים רבות.

כולם לומדים
ב'שפה ברורה'

עד כה יצאו לאור מסכת סוכה-ביצה, נדרים, נוזר-סוטה, גיטין, קדושין, בבא קמא, בבא מציעא.

תלמוד בבלי המבואר

שָׁפָה בְּרוּרָה

המהדורה הקצרה המושלמת

נובית

'מת'בתא'

לראשונה בעולם התורה

כל מסכת מבוארת בכרך אחד בתוספת מדורי עיון והלכה המהדורה היחידה שזכתה לברכתם ולהסכמתם של כל גדולי ישראל שליט"א

מתאימה לכל לימוד!

לשינון - ללמוד הרבה יותר

לחזרה - לזכור הרבה יותר

ללימוד הדף היומי - להספיק בקביעות את הדף

לניצול הזמן - ללמוד גם כשהריכוז קשה

לנטיעה - לקיים מצות 'ובלכתך בדרך'

לקנין ש"ס - לרכוש ידיעה בש"ס

לכבי תורה - לשמר את משנת לימודם

למדינת ארץ ישראל

מוקד מנויים והזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

להגדיל תורה ולהאדירה